

***Trientje Tjitjak*, een tweetalig kinderboek**

In dit kinderboek reist Trientje, een *tjitjak* (een huishagedisje), per ongeluk mee van Ambon naar Assen in de bagage van opa en oma Tuhumury, omdat zij is blijven slapen in een schelp die opa en oma gekocht hebben. Pas in Assen wordt Trientje wakker, maar gelukkig ontmoet zij al gauw de muis Pieter, die haar wegwijs maakt in opa en oma's huis. In de schelp heeft Trientje ook een eitje gelegd en daaruit wordt haar zoon Toni geboren.

Met zijn drieën beleven ze allerlei avonturen, vooral als ook de valse kat Karel weer in huis teruggekeerd is. Maar ook wordt Toni ontdekt door Raffie, de kleinzoon van opa en oma. Toni verstopt zich dan in een radio waar Raffie hem probeert uit te halen.

Trientje krijgt echter steeds meer heimwee naar het warme, vertrouwde en gezellig drukke Ambon en naar haar familie daar. Steeds vaker vertelt ze daarover en als op een goede dag tante Ata, die op vakantie gaat naar Ambon, een doos met spullen van opa en oma zal meenemen, besluit ze om zich in die doos te verbergen en zo terug te reizen. Toni heeft het echter prima naar zijn zin met Pieter de muis en hij blijft dan ook in Assen.

Achtergrond

Het verhaal van Trientje Tjitjak is geschreven in het Moluks Maleis en in het Nederlands. Het is uitgegeven in keerboekvorm in harde kافت en elke bladzijde is geïllustreerd met sfeervolle zwart-wittekeningen van de hand van Matthijs Souhoka.

Het verhaal kan voorgelezen of zelfstandig gelezen worden en is bedoeld voor kinderen van 4 tot 9 jaar. Bij het schrijven is gebruik gemaakt van *Kerdoelen Moluks Maleis voor Basisschool en Basisvorming*. Er is naar gestreefd om slechts woorden te gebruiken die in de *Kerdoelen* vermeld worden onder de kerndoelen voor groep 1 en 2 van de basisschool.

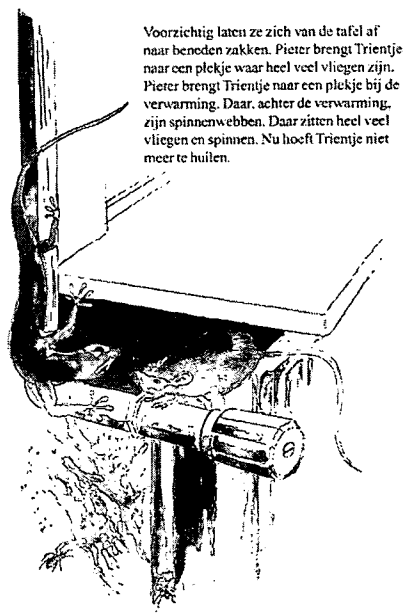
De tweetalige wijze van uitgeven is bedoeld om het leren lezen van Moluks Maleise verhalen te stimuleren, omdat Molukse kinderen meestal weinig leeservaring in het Moluks Maleis hebben. De bedoeling is dan ook dat de Nederlandstalige versie de taaldrempel naar de Maleistalige versie kan verlagen, omdat de kinderen nu de gelegenheid hebben beide versies te raadplegen en te vergelijken. Om deze reden sluit de Nederlandse tekst ook zo veel mogelijk aan bij de Moluks Maleise tekst, wat er wel toe heeft geleid dat de Nederlandse versie nogal compact is geworden.

Suggesties

Trientje Tjitjak/Trientje Tjitjak is geschreven met het oog op de tweetalige Nederlands-Moluks Maleise klas en zal daar zeker ook zijn weg weten te vinden als voorleesboek of in de boekenhoek.

Als een van de weinige tweetalig uitgegeven kinderboeken kan het boek echter zeker ook van waarde zijn in het kader van intercultureel onderwijs, ook op 'monoculturele' scholen.

Gewoon al het gegeven dat er een tweetalig

boek in de klas, in de boekenhoek, aanwezig is, kan kinderen er in meer of minder bewuste mate op wijzen dat meertaligheid niet vreemd is en dat meertaligheid ook wat anders kan zijn dan naast het Nederlands wat Engels kennen: ook in een voor de meeste kinderen waarschijnlijk totaal onbekende taal als het Moluks Maleis bestaan leuke verhalen.

Voor wat oudere kinderen (8-9 jaar) die al goed kunnen lezen, lijkt *Trientje Tjitjak* wat te eenvoudig, waarschijnlijk omdat de schrijfster zich zoveel beperkingen heeft opgelegd wat betreft de gebruikte woorden.

Dit betekent natuurlijk niet dat deze kinderen meteen ook de vele achterliggende thema's van het verhaal doorzien of bewust beleven. Wat dat betreft zou de leraar het verhaal van Trientje kunnen gebruiken als aanleiding voor een gesprek, in een leesgroepje of met de hele klas, over zaken als migratie, inburgeren in een nieuwe omgeving, het verschil in beleving van de nieuwe omgeving door ouders en kinderen, heimwee naar het moederland en de moeilijke keuzen die daaruit kunnen voortvloeien en zo meer.

Trientje Tjitjak beschrijft splendorwijs op een onnadrukkelijke wijze kleine, maar concrete verschillen tussen het dagelijkse leven in Ambon en in Assen. Zo vindt Trientje het wel heel erg stil in Assen en ook is het merkwaardig dat opa en oma het licht uitdoen als ze gaan slapen, terwijl de vrouw van winkelier Joenoes in Ambon dat pas deed als ze 's morgens opstond. En niet te vergeten dat de mensen in Ambon juist graag tjitjaks in huis hebben, want die eten veel vliegen en muggen.

Dergelijke kleine, heel concrete dingen kunnen aanleiding zijn om ongeforceerd met de kinderen te praten over vanzelfsprekendheden, over waar die vandaan komen, hoe belangrijk ze zijn en hoe moeilijk of gemakkelijk dergelijke vanzelfsprekendheden te veranderen zijn. In eerste instantie zal het er dan vooral om gaan kinderen te stimuleren met verwondering naar allerlei vanzelfsprekendheden te kijken, eigen (kleine) zekerheden te relativiseren, zonder dit alles meteen te koppelen aan cultuurverschillen. Van de andere kant neemt dit natuurlijk niet weg dat als

kinderen vanuit hun eigen (culturele) achtergrond iets kunnen en willen vertellen over de besproken dingen, dit heel waardevol kan zijn.

Voor oudere kinderen, misschien zelfs wel voor leerlingen uit groep 8, is een tweetalig boek als *Trientje Tjitjak* een aardige start voor interculturele taalbeschouwingsactiviteiten. Molukse kinderen kunnen zelfs misschien een paar belangrijke verschillen verwoorden tussen het Nederlands en het Moluks Maleis, maar ook voor de eentalige klas biedt het boek mogelijkheden voor taalvergelijken-de activiteiten.

Zo worden in de Nederlandse tekst de Maleise uitroepen/tussenwerpsels *aduh* en *nah* consequent gebruikt. Dit kan aanleiding zijn voor taalbeschouwing over welke uitroepen het Nederlands in die gevallen gebruikt zou hebben, over waarom nou juist dergelijke woorden uit het Maleis gehandhaafd zijn in de Nederlandse tekst en niet de woorden voor bijvoorbeeld 'muis' of 'slapen', welke andere Maleise woorden er nog in de Nederlandse versie staan en waarom.

In de Maleise tekst staat onder andere de Nederlandse ontlening *gordijn*. Dit kan aanleiding zijn voor taalbeschouwingsactiviteiten rond leenwoorden, bijvoorbeeld over Maleise/Indonesische woorden in het Nederlands en Nederlandse woorden in het Moluks Maleis, respectievelijk het Indonesisch.

Hylkje Steensma, *Trientje Tjitjak/Trientje Tjitjak*. Utrecht, Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers/Het Drentse Boek, 1996. 80 blz. ISBN 90-6509-312-5, f 19,50. Te bestellen via de boekhandel of rechtstreeks bij Toko Buku Maluku, Collardslaan 12A, 9401 GZ Assen; tel. 05 92: 31 75 53, fax 05 92:31 70 46.